

Makroprudenciálny komentár

September 2021

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
EUROSYSTEM

Zhrnutie

- Finančný cyklus postupne ožíva. Zrýchlenie je osobitne vidieť na úverovom a realitnom trhu. S tým môže byť spojená aj tvorba nerovnováh. Neistota ohľadom ďalšieho ekonomického vývoja sa znížila.
- Trh úverov pokračoval v oživovaní, zrýchlenie je zvlášť viditeľné pri úveroch domácnostiam na bývanie.
- Zrýchlenie zaznamenali aj úvery súkromným podnikom. Zastavil sa prepád investičných úverov.
- Ceny nehnuteľností zvýšili svoj rast. Ten je podporený silným dopytom v dôsledku širokej dostupnosti úverov, rastúcich príjmov domácností a nízkych úrokových sadzieb. Zvyšuje sa pravdepodobnosť tvorby nerovnováh.
- Zisk bánk sa vrátil na predkrízovú úroveň. Bankám pomohlo, že aktuálne nie sú nútené vo zvýšenej miere tvoriť opravné položky. Banky ostávajú aj naďalej kapitálovo dostatočne silné.

V komentári sa ďalej dozviete:

Aktuálne trendy v bankovom sektore	2
Finančný cyklus sa postupne obracia	5
Vývoj zlyhaných úverov po ukončení odkladov	5
Čo je nové v bankovej regulácii	7
Čo je nové vo svete makroprudenciálnej politiky	8

Proticyklický kapitálový vankúš sa nemení

Prebiehajúce ekonomické oživenie a zlepšujúca sa situácia na pracovnom trhu sa premietli do zvýšenia finančného cyklu. Úvery domácnostiam sa od začiatku roka zrýchlili a zrýchlenie zaznamenali aj ceny bývania. Zvýšenie finančného cyklu však môže byť spojené aj s postupným kumulovaním nerovnováh. Súčasná úroveň vankúša v dostatočnej miere pokrýva existujúce riziká.

Na druhej strane neistota ohľadom nepriaznivých vplyvov koronakrízy na finančný sektor sa znížila. Existujúce riziká sa v dôsledku prijatých podporných opatrení nepremietli do zvýšených strát, v dôsledku čoho podiel zlyhaných úverov poklesol. Objem vytvorených opravných položiek je vzhľadom na v súčasnosti vnímané riziká dostatočný. Banky už nevytvárajú nadmerné opravné položky. Zisk bánk sa vrátil na predkrízovú úroveň, pričom banky ostávajú kapitálovo dostatočne silné a ochotné poskytovať úvery do ekonomiky.

Aktuálny vývoj poukazuje na opodstatnenosť ponechania existujúcej úrovne proticyklického kapitálového vankúša.

Očakávaný vývoj proticyklického kapitálového vankúša v ďalšom štvrtroku

Riziko materializácie rizík v dôsledku koronakrízy sa znížilo. Aktuálne NBS neočakáva, že by v najbližšom období došlo k zvýšeným zlyhaniam a k dynamickému nárastu kreditných strát. Ak by však taký scenár nastal, NBS je pripravená znížiť proticyklický kapitálový vankúš v potrebnej miere.

Obnovený ekonomický rast sa pretavuje aj do zrýchlenia rastu na úverovom trhu a trhu nehnuteľností. Tento vývoj je spojený aj s postupnou kumuláciou nerovnováh. Súčasná úroveň vankúša však poskytuje dostatočný priestor na pokrytie existujúcich rizík, preto NBS neočakáva potrebu jeho zvyšovania v najbližších štvrtrokoch.

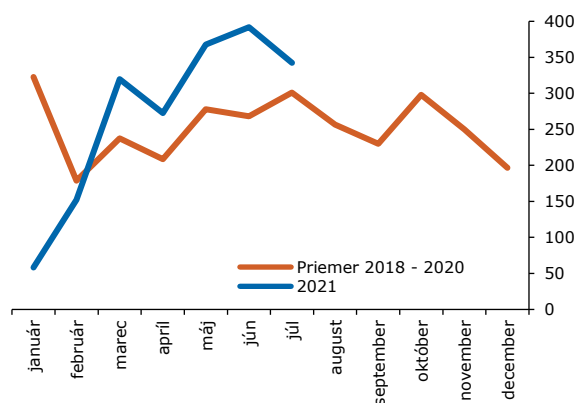
Proticyklický
kapitálový vankúš:
1,0 %

Úvery domácnostiam v roku 2021 zrýchlili svoj rast

Silný rast úverov domácnostiam pokračoval aj v druhom štvrtroku 2021. Oproti začiatku roka sa ich rast zrýchlil o 1,6 p. b. na 7,4 %. Trend zrýchľovania je však možné pozorovať v celej Európe¹, pričom Slovensko malo deviaty najrýchlejší rast v rámci krajín EÚ². Silný rast si uchovávajú najmä úvery na bývanie, kde vplyvom rastu príjmov domácností, pretrvávajúcich nízkych úrokových mier³, silnej konkurencie medzi bankami a situácie na trhu nehnuteľností sa dopyt po týchto typoch úverov neochladzuje. Na druhej strane, ochota bánk poskytovať úvery rastie so zlepšovaním ekonomickej situácie. Domácnosti zároveň majú aj naďalej snahu o refinancovanie svojich úverov (často aj s navýšením úveru), v dôsledku čoho narástol aj podiel predčasne splatených úverov⁴. Ďalším faktorom posilňujúcim rast úverového portfólia je postupné zmierňovanie prepadu spotrebiteľských úverov⁵, ktoré je možné pozorovať približne od marca tohto roka. Tento vývoj zrejme podporilo uvoľnenie protipandemických opatrení, nakoľko vývoj spotrebného financovania v minulosti v istej miere korešpondoval s mierou uzatvárania ekonomiky. Podľa názoru bánk sa dopyt po úveroch bude posilňovať aj v najbližšom období.

Graf 1 V prvom polroku 2021 rástli úvery domácnostiam rýchlejšie ako pred krízou (medzimesačné prírastky; mil. EUR)

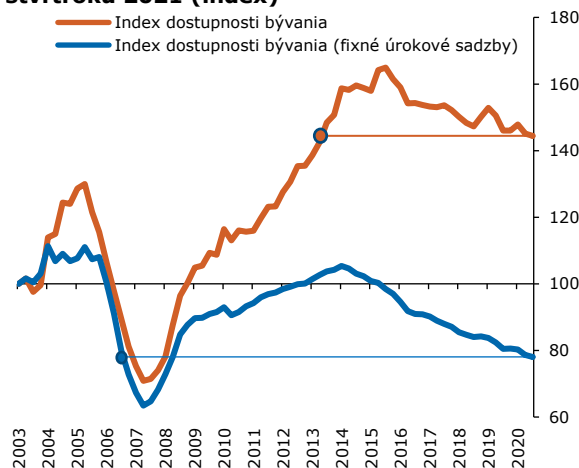
Zdroj: NBS

Ceny bývania ďalej rástli

Koronakríza nemala vplyv na spomalenie rastu cien bývania. Tempo rastu cien nehnuteľností sa v poslednom období dokonca zrýchlilo⁶. Podobné zrýchľovanie je možné pozorovať aj vo väčšine krajín Európy. Na Slovensku je zrýchlenie rastu cien viditeľné hlavne v krajských mestách, pričom rástli ceny bytov všetkých veľkostí. Rast cien bývania je stimulovaný predovšetkým silným dopytom domácností po bytoch a domoch na pozadí relatívne stabilnej ponuky bývania. Robustný dopyt po bytoch súvisí najmä so stále vysokou dostupnosťou bývania (vzťah priemernej splátky na kúpu bytu a priemernej mzdy). Tá je v historickom porovnaní stále relatívne priaznivá, najmä v dôsledku rastu príjmov domácností a pretrvávajúcim nízkym úrokovým sadzbám. Napriek tomu len čiastočne kompenzujú dynamický rast cien bytov a dostupnosť bývania sa postupne znižuje. Rast cien bytov rýchlejší ako rast fundamentov môže byť signálom tvorby nerovnováh na trhu bývania, čo môže naznačovať aj vývoj indexu dostupnosti bývania (pri fixných úrokových sadzbách).

Graf 2 Dostupnosť bývania klesla aj v druhom štvrtroku 2021 (index)

Zdroj: CMN, NBS

Dostupnosť podnikových úverov možno hodnotiť pozitívne

Oživenie ekonomickej aktivity prispelo k tomu, že celkové tržby podnikov sa dostali na úroveň roku 2019. Situácia je však výrazne rôznorodá naprieč ekonomickými odvetviami. V dôsledku zlepšenia ekonomickej situácie tržby v druhom štvrtroku dynamicky medziročne rástli. Tržby podnikového sektora boli medziročne vyššie o 25 %. Takto vysoké úrovne rastu sú však dané nízkou porovnávacou bázou druhého štvrtroku 2020, kedy sa s príchodom prvej vlny pandémie tržby prepadli. V prípade porovnania ich aktuálnej úrovne⁷ s rokom 2019 možno vidieť, že celkové tržby podnikového sektora dosiahli hodnoty z roku 2019⁸. Situácia je však výrazne rôznorodá v prípade jednotlivých ekonomických odvetví. Všetky dosiahli zlepšenie v porovnaní s rokom 2020, avšak len obchod a informácie a komunikácia dosiahli lepšie výsledky

¹ Kým na Slovensku sa tempo medziročného rastu oproti januáru 2021 zvýšilo o 1,6 p. b., v EÚ to bolo o 1,2 p. b.

² Kým v eurozóne objem úverov poskytnutých domácnostiam v júni 2021 medziročne vzrástol o 4,0 %, v EÚ to bolo o 4,4 %.

³ Priemerná úroková sadzba pri úveroch na bývanie je v roku 2021 stabilná na úrovni 1 %.

⁴ Podiel predčasne splatených úverov na stave úverov z predchádzajúceho mesiaca je už približne piaty mesiac na zvýšenej úrovni 1,2 % zo stavu úverov.

⁵ Kým vo februári spotrebiteľské úvery medziročne poklesli o 9,6 %, v júli to už bolo o 7,3 %.

⁶ V porovnaní s prvým štvrtkom sa medziročný rast cien bytov na sekundárnom trhu zvýšil o 4,9 p. b. na 13,5 % v druhom štvrtroku a rast cien domov zrýchlil o 6,6 p. b. na 22 %.

⁷ Tržby za druhý štvrtrok 2021.

⁸ Zmena celkových tržieb za druhý štvrtrok 2021 oproti rovnakému obdobiu roku 2019 je na úrovni -0,4 %.

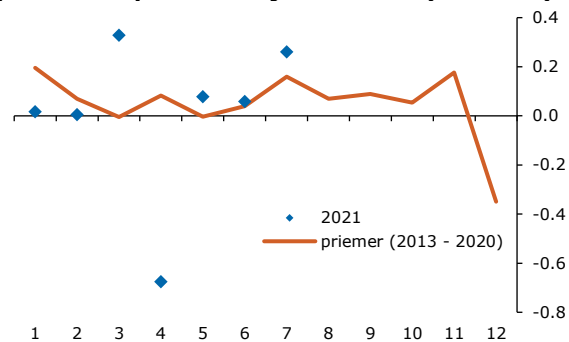
v porovnaní s rokom 2019. Tržby väčšiny ekonomických odvetví tak stále zaostávajú za predpandemickým obdobím, a to najmä v oblasti ubytovacích a stravovacích služieb. Navyše tržby v druhom štvrťroku 2021 zachytávajú len ekonomické oživenie po ústupe druhej vlny pandémie, keďže neistota spojená s príchodom tretej vlny ešte nie je v tržbách zachytená.

Hoci úvery podnikovému sektoru medziročne mierne poklesli⁹, za týmto vývojom stálo výraznejšie splácanie úverov niekoľkými veľkými podnikmi a podnikmi v štátnom vlastníctve¹⁰. Tie v mesiaci apríl vo väčšej miere pristúpili k splateniu prevádzkových úverov. Nevýrazné hodnoty medziročného rastu celkových podnikových úverov sú tak do veľkej miery dôsledkom jednorazového poklesu objemu úverov v apríli.

V ďalších mesiacoch druhého štvrťroku 2021 už podnikové úvery dosiahli medzimesačné prírastky na alebo mierne nad ich úrovňou pred pandémie. Tento nárast bol spôsobený najmä poskytovaním úverov podnikom v súkromnom vlastníctve, ktorých medziročný rast postupne zrýchlil z aprílových 0,7 % na 1,7 %¹¹ v júli tohto roka. Z pohľadu účelu úverov pokračovalo pomalé zlepšovanie rastu investičných úverov¹², ktoré bolo ťahané primárne rastom investičných úverov od jedného do päť rokov.

Vývoj úverovania podľa veľkostných kategórií ukazuje priaznivú situáciu na úverovom trhu. Negatívny vývoj nastal len v už spomínanom prípade veľkých podnikov¹³. Ostatné kategórie podnikov, pre ktoré sú bankové úvery dôležitým zdrojom financovania, pomerne dynamicky rástli. Mikropodniky a malé podniky si udržali vysoké úrovne rastu¹⁴, kým v prípade stredných podnikov rast úverov zrýchlil¹⁵. Priaznivé úrovne rastu úverov si tieto podniky udržali aj napriek ukončovaniu čerpania štátnych garančných schém¹⁶.

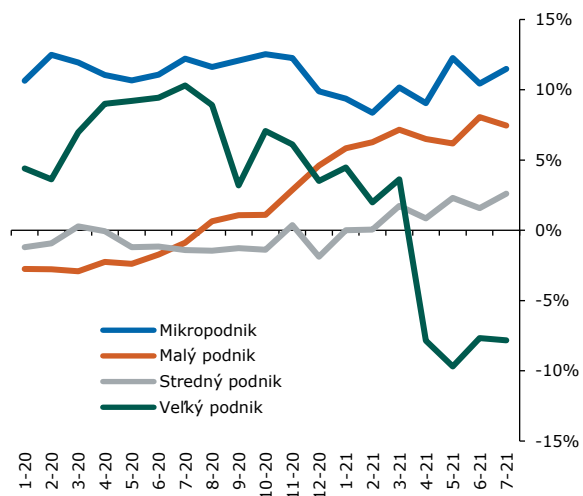
Graf 3 Medzimesačné prírastky úverov podnikom sa po apríli stabilizovali mierne nad priemerom predchádzajúcich rokov (mld. EUR)

Zdroj: NBS, RBUZ

Poznámka: Čísla na horizontálnej osi reprezentujú mesiace v roku.

Graf 4 Prepad úverov zaznamenala len skupina veľkých podnikov (medziročný rast; %)

Zdroj: RBUZ

⁹ Medziročný pokles objemu podnikových úverov bol v júli 2021 na úrovni -1,13 %.

¹⁰ Medziročný rast objemu úverov poskytnutých podnikom v štátnom vlastníctve sa v priebehu druhého štvrťroku 2021 znížil v priemere o takmer 25 %. To malo vplyv aj na prepád úverov veľkým podnikom.

¹¹ Pomerne nízka úroveň rastu v porovnaní s dynamikou v prípade mikropodnikov a malých a stredných podnikov je spôsobená už spomínanou skupinou veľkých podnikov, z ktorých časť je aj v súkromnom vlastníctve.

¹² Rast celkových investičných úverov sa skorigoval z aprílových -2,5 % na -0,1 % k júlu 2021.

¹³ Medziročný rast úverov veľkým podnikom sa po prepade v apríli pohybuje okolo úrovne -8 %.

¹⁴ K júnu sa medziročne objem úverov mikropodnikov zväčšil o 11,5 p. b. V prípade malých podnikov to bolo o 7,5 p. b.

¹⁵ Zrýchlenie rastu úverov z aprílových 1,2 % na 3,2 % v júni 2021.

¹⁶ Program štátom garantovaných úverov by mal ku koncu prvého polroka skončiť. V júli bolo poskytnutých len necelých 8 mil. € garantovaných úverov, ktoré môžu predstavovať už len dobeh žiadostí z konca júna.

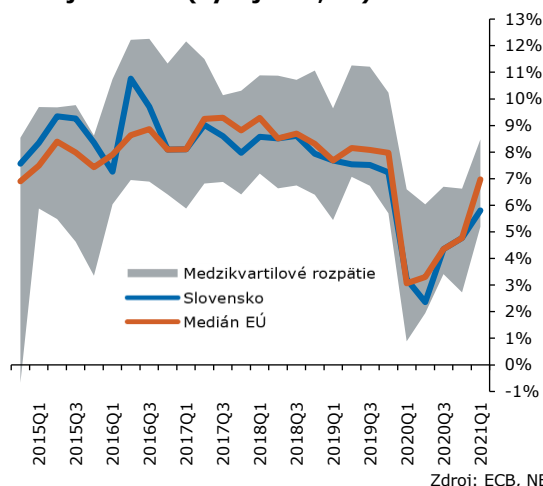
Z hľadiska ziskovosti sa bankám darí

Po výraznom prepade zisku v uplynulom roku sa zisk bánk vracia na predkrízovú úroveň. Dokonca za prvých sedem mesiacov roka dosiahli banky najvyšší zisk od roku 2016. V porovnaní s minulým rokom sa jeho úroveň viac ako zdvojnásobila¹⁷. Pod výrazné zlepšenie zisku sa podpísali dva faktory. Kým pred rokom zo zisku bankového sektora významným spôsobom ukrojila tvorba opravných položiek, ku ktorej banky pristúpili v dôsledku nástupu koronakrízy, v prvom polroku 2021 už vplyvom zlepšenia situácie intenzita ich tvorby výrazne oslaba. V minulom roku dosahovala kumulatívna tvorba opravných položiek približne trojnásobok jej úrovne pred krízou¹⁸, k júlu tohto roka bola už len vo výške dvoch tretín jej predkrízovej úrovne¹⁹. Banky zmiernili tvorbu predovšetkým pri nezlyhaných úveroch so zvýšeným kreditným rizikom²⁰, čo odráža zníženie vnímanej neistoty zo strany bánk. Druhým materiálnym vplyvom na zisk bankového sektora bol bankový odvod, ktorý banky odvádzali ešte v prvej polovici minulého roka a ktorý už nezaťažuje hospodárenie bánk.

Kým efekt týchto faktorov sa bude v ďalších mesiacoch zmiernovať, banky už dlhodobo čelia vplyvu nízkych úrokových sadzieb, ktoré aj naďalej nepriaznivým spôsobom ovplyvňujú podnikanie v bankovom sektore. Úrokové príjmy bánk k júlu medziročne klesli o 2,5 %, čo je však výrazné spomalenie medziročného poklesu z konca roka 2020 (-3,9 %). Pod toto zmiernenie sa podpísala predovšetkým pozitívny vplyv cieľených dlhodobých refinančných operácií ECB (TLTRO III), na ktorých sa zúčastňuje k júlu 2021 minimálne päť slovenských bánk²¹. Zároveň banky zaznamenali nárast čistého príjmu z poplatkov a provízií, ktoré medziročne vzrástli o 8,6 %. Napriek silnému zotaveniu sa ziskovosť slovenského bankového sektora nachádza pod úrovňou ziskovosti väčšiny krajín Európy²².

Banky ostali kapitálovo silné aj v roku 2021. Napriek nižším ziskom v uplynulom roku ostala kapitálová primeranosť bánk v dôsledku obozretnej dividendovej politiky podporenej Odporúčaniami ECB a NBS²³ na zvýšenej úrovni. Kapitálová primeranosť vzrástla ku koncu druhého štvrťroka na 20,8 % (medzištvrtročný nárast o 0,4 p. b.)²⁴. Z prevažnej časti je kapitál dlhodobo tvorený najkvalitnejšou formou kapitálu CET 1²⁵. Zároveň k nárastu kapitálovej primeranosti v minulom štvrtroku prispel aj výrazný pokles rizikovo-vážených aktív vo vybraných bankách. Banky tak aktuálne nie sú obmedzované kapitálovými požiadavkami pri poskytovaní úverov v ekonomike.

Graf 5 Vývoj ziskovosti meranej podielom čistého zisku na vlastnom imaní na Slovensku a v krajinách EÚ (vývoj ROE; %)

Zdroj: ECB, NBS

Poznámka: ROE predstavujú anualizované hodnoty.

¹⁷ Kým v júli 2021 bol objem čistého zisku po zdanení bankového sektora vo výške 447 mil. €, pred rokom to bolo vo výške 197 mil. €.

¹⁸ V rokoch 2018 a 2019.

¹⁹ Kým v rokoch 2018 – 2019 kumulatívne vytvorili banky opravné položky v objeme vyše 100 mil. €, počas koronakrízy v roku 2020 to bolo vyše 322 mil. €. K júlu tohto roka banky vytvorili kumulatívne vyše 50 mil. € opravných položiek, kým v rokoch 2018 - 2019 to bolo v priemere 78 mil. €.

²⁰ Tzv. stage 2 úvery.

²¹ Bez zohľadnenia efektu TLTRO III by medziročný pokles čistého úrokového príjmu k júnu 2021 predstavoval -5,1 % (po jeho zohľadnení -2,5 %). Banky vedú na týchto operáciách profitovať tým, že si od ECB dokážu požičať prostriedky s výhodným úrokom až -1 %, čo je o 0,5 percentuálneho bodu menej ako sadzba jednoduchých sterilizačných operácií ECB.

²² Kým na konci prvého štvrťroka bola úroveň ROE slovenského bankového sektora na úrovni 5,8 %, medián krajín EÚ bol vo výške 7 % a úroveň dolného kvartilú dosahovala výšku 5,2 %.

²³ Odporúčanie ECB 2020/C 437/01 z 15. decembra 2020 a odporúčanie NBS 1/2021 z 12. januára 2021.

²⁴ Na medzištvrtročnú zmenu kapitálovej primeranosti mal okrem obchodných činností vplyv aj začiatok účinnosti Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/876 z 20. mája 2019 (CRR 2), predovšetkým zmeny v oblasti merania kreditného rizika, trhového rizika a kreditného rizika protistrany. Tieto zmeny sú bližšie opísané v materiáli v rámci boxu Čo je nové v bankovej regulácii.

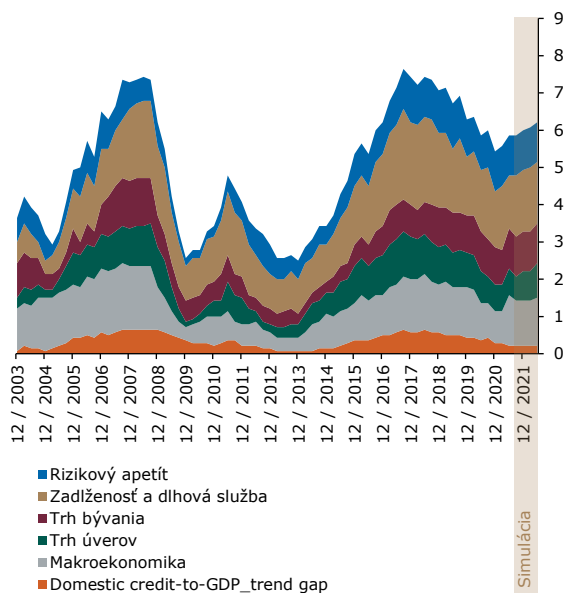
²⁵ Dlhodobo sa úroveň CET 1 kapitálu na celkovom kapitáli pohybuje okolo úrovne 87 %.

Oživenie ekonomiky sa premietlo aj do vývoja finančného cyklu

Vývoj finančného cyklu sa začína postupne obracať, s čím je spojená aj možná tvorba nerovnováh. Zotavovanie ekonomiky po druhej vlne pandémie, a s tým súvisiace výrazné zlepšenie nálad v ekonomike sa začínajú prejavovať aj vo finančnom sektore. V dôsledku zlepšujúcej sa situácie na pracovnom trhu a dobrej dostupnosti úverov sa od začiatku tohto roka zrýchlili úvery domácnostiam. Rast cien nehnuteľností zásadnejšie nepribrzdila ani pandémia, v dôsledku čoho sa napriek vysokej úrovni dostupnosti bývania postupne zhoršuje. Napriek koronakríze ostali miery zlyhaných úverov na nízkych úrovniach a v roku 2021 zaznamenali ďalší pokles. Indikátor finančného cyklu sa postupne zvyšuje, čo naznačuje možné pozvoľné pribúdanie nerovnováh spojených s finančným cyklom. Tie súvisia najmä s nárastom zadlženosti súkromného sektora, zmierňovaním citlivosti vnímania rizika, možným zmierňovaním úverových štandardov a poskytovaním úverov rizikovejším klientom. Momentálne rast indikátora zmierňujú iba úvery podnikovému sektoru, ktoré si udržiavajú mierny stabilný nárast. V prípade naplnenia aktuálnych očakávaní NBS²⁶ ohľadom ekonomického vývoja sa dá predpokladať pokračovanie expanzívneho vývoja na finančnom trhu.

Graf 6 V prvom polroku 2021 sa finančný cyklus posilnil

Zdroj: NBS

Poznámka: Vyššie hodnoty indexu naznačujú intenzívnu tvorbu nerovnováh.

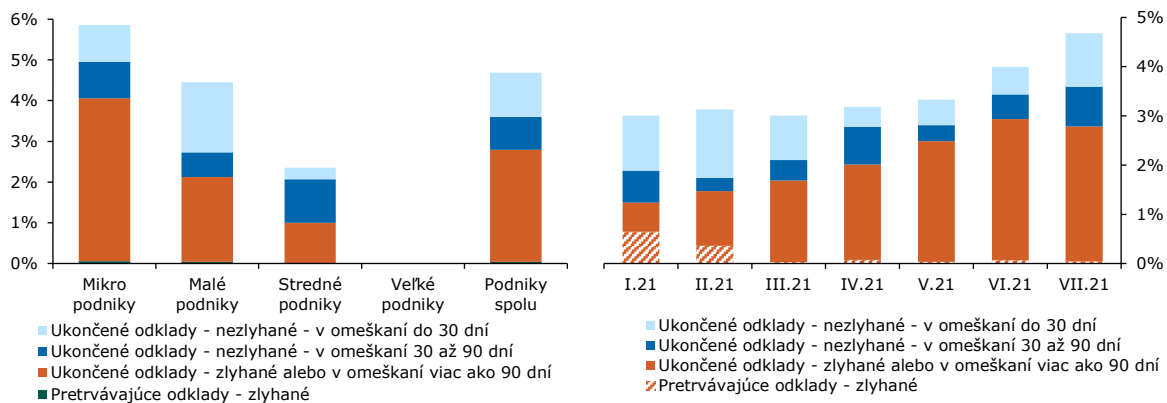
Rok 2021 nepriniesol prekvapenia pri zlyhaniach úverov

Po ukončení odkladov je väčšina týchto úverov splácaná načas. Väčšina odkladov sa už skončila a nové už takmer nepribúdajú. Na definitívny záver o tom, aká časť z nich zlyhala, bude však potrebné ešte niekoľko mesiacov počkať. K augustu 2021 sa určité ťažkosti so splácaním prejavovali pri 4,7 % úverov s predchádzajúcim odkladom v sektore podnikov a pri 5,6 % úverov domácností²⁷. Najvyššia miera ťažkostí sa naďalej prejavuje pri spotrebiteľských úveroch, v prípade podnikov pri mikropodnikoch. Z hľadiska portfólia ako celku ide približne o 0,6 % úverov podnikom²⁸ a 0,7 % pri úveroch domácnostiam. Podiel zlyhaných úverov domácností pokračuje v dlhodobom poklese a k júlu klesol na 2,2 %. V portfóliu úverov podnikom sa po predchádzajúcom miernom raste podiel zlyhaných úverov stabilizoval na úrovni 3,3 %. Postupne mierne rastie najmä podiel zlyhaných alebo omeškaných úverov s ukončením odkladom²⁹ v sektore domácností aj podnikov.

Graf 7 Prehľad podielu úverov so zhoršenou kvalitou na úveroch, pri ktorých bol poskytnutý odklad

Vľavo: Úvery podnikom k augustu 2021 (podiel na všetkých úveroch, pri ktorých bol poskytnutý odklad; %)

Vpravo: Vývoj v čase za podniky celkom (podiel na úveroch s ukončeným odkladom; %)

Zdroj: NBS

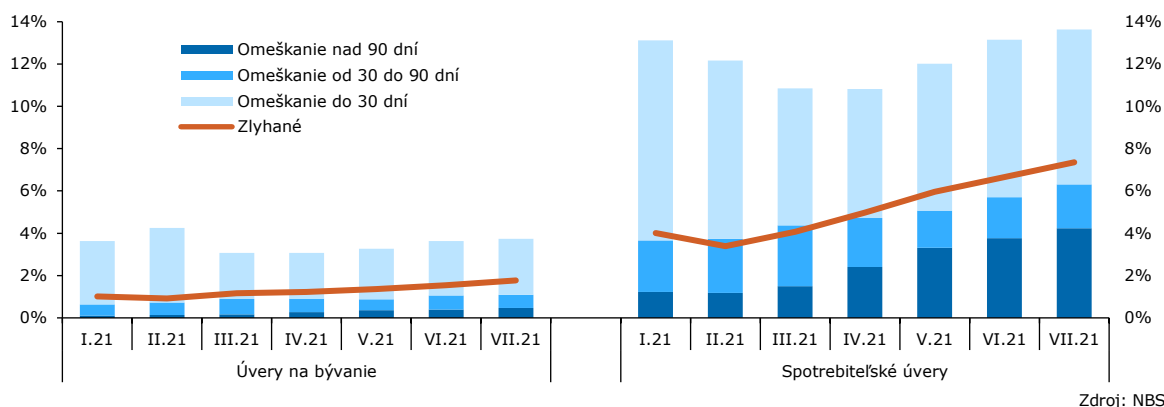
²⁶ Predikcia NBS P2Q-2021.

²⁷ Pri ďalších 0,8 % úverov klienti žiadali reštrukturalizáciu (napr. dočasné zníženie splátok), ale ich podiel v ostatných mesiacoch nestúpa.

²⁸ V prípade podnikových úverov je však potrebné k tomuto číslu pripočítať ešte ďalších 0,6 p. b., ktoré reprezentujú úvery zlyhané počas pandémie, pri ktorých nebol poskytnutý odklad.

²⁹ Odklad splátok bol využitý pri 12 % objemu úverov z celkového portfólia úverov.

Graf 8 Vývoj podielu úverov so zhoršenou kvalitou pri retailových úveroch s ukončeným odkladom
Podiel na úveroch s ukončeným odkladom (%)

Zdroj: NBS

Poznámka: Údaje reprezentujú skupinu štyroch najväčších bánk.

NBS tiež detailne monitoruje vývoj kreditnej kvality úverov podnikom poskytnutých so štátnou garanciou. Prípadné nesplácanie týchto úverov má vplyv nielen na banky, ale aj na štátny rozpočet. Väčšina týchto úverov má splatnosť 3 až 6 rokov. Kreditná kvalita týchto úverov je zatiaľ dobrá³⁰, hoci počas ostatných mesiacov bolo možné zaznamenať jej čiastočné zhoršenie³¹.

³⁰ Podiel zlyhaných úverov alebo úverov v omeškaní nad 90 dní bol k júlu 2021 na úrovni 0,8 %, ďalšie 1 % bolo v omeškaní do 90 dní.

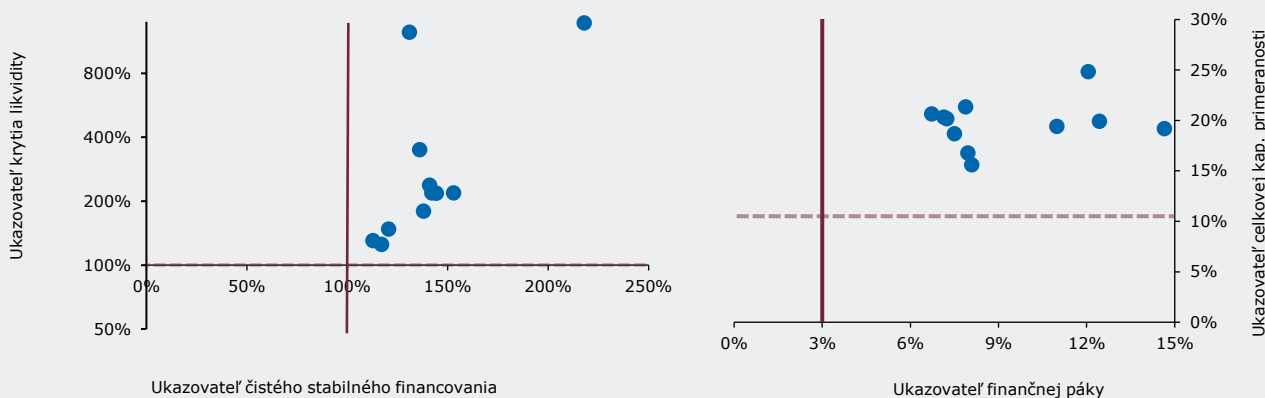
³¹ V období od mája do júla 2021 vzrástol podiel zlyhaných alebo omeškaných úverov z 0,5 % na 1,8 %. Zvýšil sa aj podiel úverov kategorizovaných ako Stage 2 podľa IFSR 9, t. j. úverov, pri ktorých bol zaznamenaný materiálny nárast kreditného rizika.

Čo je nové v bankovej regulácii

Od júna 2021 nadobudli účinnosť viaceré zmeny týkajúce sa podnikania bánk, ktoré priniesla zmena regulácie známa ako *risk reduction package*³². Tieto zmeny boli na úrovni Európskej únie schválené už v prvom polroku 2019 s odloženou účinnosťou väčšiny zmien od decembra 2020 (pre CRD 5)³³, resp. júna 2021 (pre CRR 2)³⁴.

Najväčšou zmenou je zavedenie záväzného limitu pre ukazovateľ finančnej páky (*leverage ratio, LR*) na úrovni 3 % a ukazovateľ čistého stabilného financovania (*net stable funding ratio, NSFR*) na úrovni 100 %. Vzhľadom na tradičný obchodný model slovenských bánk môžeme pozorovať bezpečné plnenie limitných hodnôt „nových“ ukazovateľov.

Graf 9 Plnenie regulatórnych limitov ukazovateľov čistého stabilného financovania, krytia likvidity, finančnej páky a kapitálovej primeranosti
(% - logaritmickej os, %)

Zdroj: NBS

Poznámka: Horizontálne osi znázorňujú novo zavedené limity pre ukazovateľ čistého stabilného financovania a finančnej páky. Limitná hodnota pre ukazovateľ celkovej kapitálovej primeranosti je stanovená na úrovni 10,5 % (minimálna úroveň Piliara 1 + vankúš na zachovanie kapitálu).

Okrem zavedenia spomínaných limitov bola upravená aj oblasť oprávnených záväzkov, metodika výpočtu kreditného rizika bankovej knihy, kreditného rizika protistrany a sprísnený limit majtkovej angažovanosti. Zmenami prešlo o. i. i riadenie trhových rizík obchodnej knihy v súlade so zmenami schválenými Bazilejským výborom pre bankový dohľad v januári 2019 (Fundamental review of the trading book, FRTB). Otvorenou otázkou však naďalej ostávajú dlhšie diskutované zmeny v oblasti merania kreditného rizika suverénnych expozícií, operačného rizika, ale napríklad i zavedenia minimálnej úrovne rizikovo-vážených aktív pre banky využívajúce pokročilé prístupy merania rizika (output floor).

³² Už v novembri 2016 Európska komisia predstavila ako súčasť reformného balíka finančného systému aj zmeny v nariadení CRR a smernici CRD 4. Cieľom navrhovaných zmien bola finalizácia implementácie Basel III v podmienkach Európskej únie a priblíženia sa k bankovej únii a únii kapitálových trhov.

³³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/878 z 20. mája 2019 (prostredníctvom aktualizácie zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

³⁴ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/876 z 20. mája 2019.

ECB nepredžila svoje odporúčanie o obmedzení výplaty dividend

Odporúčanie z konca minulého roka³⁵ stanovilo bankám do septembra 2021 postupovať obozretne v rámci stanovených limitov pri rozhodnutiach o výplate dividend a spätnom odkupe akcií. Vzhľadom na výhľad ECB ohľadom ďalšieho makroekonomického vývoja, ktorý predpokladá ekonomické oživenie a zníženie neistoty, predĺženie odporúčania podľa ECB nie je v súčasnosti potrebné³⁶. Banky by podľa ECB mali aj naďalej postupovať obozretne pri rozhodnutiach o výplate dividend a o spätnom odkupe akcií s ohľadom na udržateľnosť svojho obchodného modelu. Zároveň by mali mať na pamäti, že po ukončení platnosti podporných opatrení môžu nastať dodatočné straty. Koordinovane s odporúčaním ECB prijala aj Národná banka Slovenska odporúčanie o distribúcii vlastných zdrojov a zisku bankami počas pandémie Covid-19³⁷, ktorého platnosť skončí 30. septembra 2021. Aktuálne sa nepredpokladá predĺžovanie platnosti tohto odporúčania. Do budúca sa však nedá vylúčiť jeho znovuoobnovenie, prípadne modifikácia, ktorá bude závisieť od vývoja pandemickej situácie a stability finančného sektora.

Viacere autority v Európe zvýšili proticyklický kapitálový vankúš

Postupné oživenie finančného cyklu, a s tým spojenú tvorbu nerovnováh, je možné pozorovať vo viacerých krajinách Európy. Relatívne silný rast úverov domácnostiam, predovšetkým na financovanie bývania, je na pozadí rastúcich cien nehnuteľností prítomný vo viacerých európskych krajinách. Tento vývoj je zdrojom obáv ohľadom rýchleho nárastu zadĺženia súkromného sektora, ako aj zvýšenia možného vystavenia bankového sektora voči rizikám v prípade nastania nepriaznivého vývoja v budúcnosti. V dôsledku toho v poslednom štvrtroku viaceré makroprudenciálne autority pristúpili k zvýšeniu úrovne proticyklického kapitálového vankúša o 0,5 p. b. Česká národná banka tak v auguste 2021 už druhýkrát po sebe rozhodla o zvýšení úrovne vankúša na 1,5 % s účinnosťou od októbra 2022³⁸. Podobne Bulharská národná banka v septembri 2021³⁹ zvýšila proticyklický kapitálový vankúš na 1 % s účinnosťou od októbra budúceho roka. K podobnému kroku pristúpilo aj nórske ministerstvo financií, ktoré ešte v júni 2021 rozhodlo o zvýšení vankúša na 1,5 % od júna budúceho roka⁴⁰.

Opatrenia makroprudenciálnej politiky a ich vedľajšie efekty

Sprísnenie opatrení makroprudenciálnej politiky môže viesť k neželaným efektom v podobe zvýšenia poskytovania rizikovejších pôžičiek v iných sektoroch ekonomiky. Podľa autorov štúdie vykonanej na vzorke 29 krajín zverejnenej MMF⁴¹, pri nečakanom sprísnení podmienok úverovania domácnostiam (LTV, DSTI, DTI) je možné pozorovať nárast rizikovejších úverov podnikom. Banky tak pravdepodobne konajú v snahe o udržanie ziskovosti. Podľa autorov je z tohto pohľadu vhodné pristúpiť k sprísneniu opatrení predovšetkým v skorej fáze oživenia úverového cyklu, keď riziká rastú, ale ešte sú relatívne nízke, a teda aj význam neželaných efektov prijímaných opatrení je relatívne malý.

Prispievajú opatrenia makroprudenciálnej politiky k zvyšovaniu nerovnosti v spoločnosti?

Podľa štúdie ECB⁴² odpoveď závisí od časového horizontu a scenára ekonomického vývoja. Kým opatrenia v podobe LTV a DSTI limitov zvyšujú majetkovú nerovnosť bezprostredne po ich zavedení, ich prínosy sa výrazne zvyšujú v čase krízy a nepriaznivého vývoja. V čase krízy majú totiž nárast nezamestnanosti a ekonomická recesia zvyčajne zásadnejšie vplyvy na skupiny obyvateľstva s nižším príjmom. Zavedené opatrenia makroprudenciálnej politiky v tomto období pomáhajú zmierňovať nepriaznivé vplyvy krízy na domácnosti. Tým predchádzajú zvýšeným bankrotom a v dôsledku toho dochádza aj k nižšiemu nárastu príjmovej nerovnosti v spoločnosti v porovnaní so situáciou, keď by tieto opatrenia neboli aplikované.

Môžu finančné ukazovatele predpovedať bankové krízy?

Podľa štúdie MMF⁴³ vykonanej na vzorke 59 vyspelých a rozvíjajúcich sa ekonomík je možné prehriať na finančnom trhu rozpoznať v reálnom čase. Ceny akcií a produkčná medzera sú najvhodnejšími ukazovateľmi pre vyspelé ekonomiky, zatiaľ čo ceny akcií, ceny nehnuteľností a ukazovatele na báze credit gaps sú najvhodnejšie indikátory pre rozvíjajúce sa ekonomiky. Tieto ukazovatele agregovane dokážu signalizovať príchod finančnej krízy v dostatočnom predstihu už niekoľko rokov pred krízou. Podľa autorov sú finančné cykly kratšieho trvania ako je všeobecné presvedčenie a ich dĺžka sa zvyčajne zhoduje alebo je dokonca kratšia ako dĺžka ekonomického cyklu (zvyčajne 5 - 6 rokov). To by mali mať na pamäti aj autority pri nastavovaní proticyklických nástrojov. Najkratšie sú cykly na akciových trhoch v dĺžke trvania približne 3 - 4 roky, pričom tieto cykly vykazujú najväčšie výkyvy. Úverový cyklus trvá zvyčajne v rozmedzí 5 - 6 rokov. Cykly v rozvíjajúcich sa ekonomikách sú zvyčajne kratšie ako vo vyspelých krajinách a majú aj vyššiu amplitúdu výkyvov.

Makroprudenciálny komentár, september 2021 bol prerokovaný v Bankovej rade NBS 27. 9. 2021. Publikácia neprešla jazykovou úpravou. Šírenie je povolené bez predchádzajúceho súhlasu, avšak s uvedením zdroja.

³⁵ Odporúčanie ECB/2020/35 z 15. decembra 2020.

³⁶ ECB press release z 23. júla 2021 z <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2021/html/ssm.pr210723~7ef2cdf6b7.en.html>

³⁷ Odporúčanie NBS č. 1/2021 z 12. januára 2021.

³⁸ Opatrenie obecnej povahy ČNB III/2021 zo dňa 26. augusta 2021.

³⁹ Rozhodnutie Bulharskej národnej banky zo dňa 16. septembra 2021.

⁴⁰ <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/countercyclical-buffer-increases/id2861445/>

⁴¹ Bhargava, A., Gornicka, L., Xie, P., (2021), Leakages from Macroprudential Regulations: The Case of Household-Specific Tools and Corporate Credit, IMF, WP/21/113

⁴² Georgescu, O., Martin D. V. (2021), Do macroprudential measures increase inequality? Evidence from the euro area household survey, ECB, No 2567

⁴³ Chen S., Svirydzenka K., (2021), Financial Cycles – Early Warning Indicators of Banking Crises?, IMF, WP/21/116